

Vývoz elektrické energie z České republiky

Také letos pokračuje masivní vývoz elektrické energie. ČEZ hodlá překročit rekordní výsledek z loňského roku, kdy vyvezl čtvrtinu produkce. Za sebou zanechává znečištění, radioaktivní odpady a krajinu převrácenou naruby povrchovými uhelnými doly.

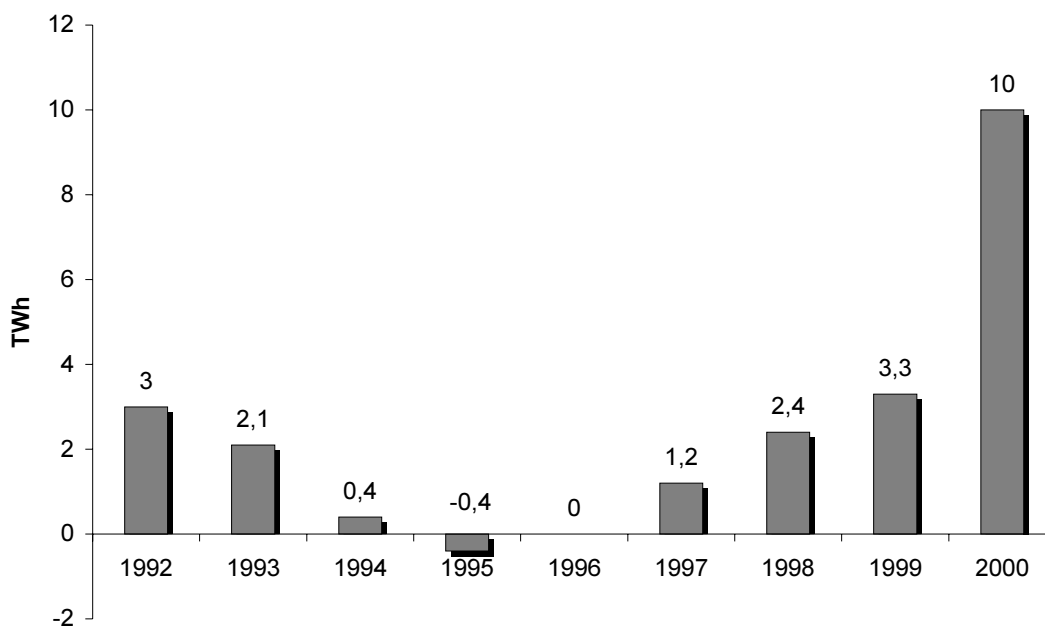
Elektřina se do zahraničí prodává za podstatně nižší cenu, než jakou platí domácí odběratelé. ČEZ se touto cestou zbavuje přebytků, které na domácím trhu nemůže uplatnit. Na politiku levných vývozu ovšem doplácetí čeští spotřebitelé, kteří je financují.

Přehled obchodu s elektřinou

Během posledních let dramaticky roste export české elektrické energie (viz graf a tabulka). Téměř 100% vývozu připadá na ČEZ. Část dovozu obstarávají rozvodné společnosti. Vývoz elektřiny prudce narostl v posledním čtvrtletí 1999 (viz druhá tabulka).

Tabulka rovněž uvádí vývoj ceny, za kterou byla elektřina prodávána do Německa. Právě to je nejvýznamnější cílovou zemí pro vyváženou energii. Jeho podíl na převaze exportu činil už v roce 1999 asi 72 % [3]. Během roku 2000 už bylo německým odběratelům určeno 11,1 TWh z celkem vyvezených 12,4 TWh, tedy 90 procent [4].

Růst čistého vývozu české elektřiny v letech 1992 - 2000

Zdroj: ČEZ [1]

Bilance českého vývozu a dovozu elektřiny (terawatthodiny)

rok	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
vývoz z ČR	4,0	3,0	2,0	2,1	3,1	3,8	4,5	5,7	12,4
z toho vývoz ČEZ	4,0	3,0	2,0	2,1	3,1	3,8	4,4	5,7	12,4
dovoz do ČR	1,0	0,9	1,6	2,5	3,1	2,6	2,1	2,4	2,4
z toho dovoz ČEZ	1,0	0,9	0,8	0,6	2,5	1,6	1,0	1,0	0,8
přebytek vývozu	3,0	2,1	0,4	-0,4	0,0	1,2	2,4	3,3	10,0
z toho ČEZ	3,0	2,1	1,2	1,5	0,6	2,2	3,4	4,7	11,6

Zdroj: ČEZ [2]

Vývoj vývozu elektřiny z České republiky v roce 1999

měsíc	I	II	III	IV	V	VI
vývoz (TWh)	0.26	0.28	0.30	0.24	0.43	0.45
průměrná cena pro Německo (Kč/MWh)	761	779	760	732	568	565
měsíc	VII	VIII	IX	X	XI	XII
vývoz (TWh)	0.41	0.28	0.40	0.82	0.91	0.89
průměrná cena pro Německo (Kč/MWh)	541	536	541	552	535	--

Zdroj: Pavlovec podle statistik ČSÚ [5]

Za první pololetí roku 2001 vyvezl ČEZ 6,8 TWh elektřiny [6]. Celkově se má podle záměrů společnosti letošní export vyšplhat na 14 TWh [7].

Příští vývoj podstatně závisí na zahraničních odběratelích. Jeden z nejvýznamnějších - německý koncern E.ON - ukončil pod tlakem veřejnosti od července 2001 nákup elektřiny od ČEZ. Jak se toto rozhodnutí promítne do celkového objemu vývozu, bude možné posoudit až po zveřejnění údajů za třetí čtvrtletí.

Přebytek zdrojů

Hlavním důvodem rozsáhlých vývozu elektřiny je výrazný přebytek výrobních kapacit. Instalovaný výkon českých elektrár-

ren činil na konci roku 2000 celkem 15 324 MW. Po uvedení prvního temelínského reaktoru do plného komerčního provozu se zvýší o dalších 1 000 MW.

Maximální zatížení sítě (tedy okamžitá poptávka) ještě nikdy nepřekročilo 11 000 MW. K zajištění hladkého fungování sítě se v evropských zemích obvykle doporučuje udržovat instalovaný výkon na hodnotě o 20 % převyšující maximální zatížení. To by u nás znamenalo asi 13 200 MW [8].

Dokonce i bez Temelína tedy přebytek výkonu českých elektrárén činí více než 2 000 MW. ČEZ přitom opakovaně oficiálně potvrdil, že po spuštění temelínských reaktorů nehodlá odstavit žádný ze svých tepelných bloků [9]. To znamená, že pouze zvýší export.

Ekologické dopady

Vývoz elektřiny je negativním jevem hlavně z ekologických důvodů, podobně jako třeba export nerostných surovin. Elektrická energie se spotřebuje v zahraničí, ale její výroba doma zanechává znečištění, které poškozují zdraví, a devastovanou krajinu.

České emise oxidu siřičitého činí 26 kilogramů na obyvatele [10]. Nadále tedy výrazně překračují průměr Evropské unie [11].

K výrobě jedné terawatthodiny elektřiny v uhelné elektrárně se musí spálit zhruba milion tun uhlí, spotřebuje se také 40 000 tun vápence nutného k odsíření. Při výrobě 1 TWh v jaderných reaktorech Dukovan vzniknou 3 tuny vyhořelého paliva.

Pokud předpokládáme, že na vývozu elektřiny se v roce 2000 rovnoměrně podílely všechny zdroje ČEZ (uhelné, jaderné a vodní), potom loni exportovaných 12,4 TWh znamená:

- emise 17 862 tun oxidu siřičitého, 15 347 tun oxidů dusíku, 974 tun oxidu uhelnatého a 569 tun tuhých látek (popílek a prach), které poškozují naše zdraví [12]
- vývoz 8 382 400 tun uhlí z povrchových dolů a 335 000 tun vápence
- emise 9 920 000 tun oxidu uhličitého, který způsobuje globální změny klimatu
- vznik 10,24 tun vyhořelého jaderného paliva.

Pouze na vývoz tedy pracují dvě tepelné elektrárny a jeden větší povrchový uhelný důl.

Srovnání prodejních cen a výrobních nákladů

Podle poslední zveřejněné analýzy ministerstva průmyslu a obchodu z roku 1999 průměrné výrobní náklady elektráren ČEZ pro dodávky na úrovni velmi vysokého napětí činí 864 korun na megawatthodinu. Náklady na tzv. systémové služby, dispečink a přenos, které společnost účtuje pouze českým zákazníkům, jsou vyčísleny 181 Kč/MWh.

Cenu, za kterou ČEZ může prodávat elektřinu domácím distribučním společností, určil Energetický regulační úřad pro rok 2001 na 1 232 Kč/MWh.

Vývozní cenu ČEZ oficiálně tají. "*Cenu nesdělujeme*", odpověděl na dotaz tisku mluvčí společnosti [13].

Podle neoficiální analýzy, která údaje převzala z celních deklarací, průměrná cena vývozu za rok 1999 dosáhla 660 Kč/MWh [14]. V posledních měsících s rostoucím objemem vývozu cena výrazně poklesla. Ani v roce 2000 nedošlo k obratu. Bývalý generální ředitel ČEZ Stanislav Svoboda v lednu 2000 přiznal, že cena za "*některé vývozy*" je 600 Kč/MWh [15]. Průměrná cena vyvážené elektřiny činila v roce 2000 podle neoficiálních pramenů 573 Kč/MWh [16].

Cena je tedy v každém případě nižší než výrobní náklady. Platí to dokonce i tehdy, pokud do nich nepočítáme služby související s přenosem energie na hranice. Čeští spotřebitelé tedy doplácí na vývoz elektřiny.

Podmínky na trhu: liberalizace

Masivní vývozy si ČEZ může dovolit také vinou odlišných podmínek na domácím a zahraničním trhu. V Evropské unii je trh s elektřinou částečně otevřen, přičemž stupeň liberalizace se v jednotlivých zemích liší. Třeba v Německu nebo Velké Británii si už všichni odběratelé mohou zvolit, od koho budou elektřinu kupovat. Rozhodují se pochopitelně především podle ceny, řada zákazníků se ale zajímá rovněž o ekologické chování jednotlivých výrobců. Autorizovaným společnostem nic nebrání v nákupu levné elektřiny ze zahraničí.

Český odběratel zatím možnost výběru dodavatele nemá. Maximální ceny určuje Energetický regulační úřad. Liberalizace trhu má být zahájena v roce 2002 a dokončena do roku 2006. Od ledna 2002 budou mít v České republice možnost výběru největší odběratelé (s roční spotřebou větší než 40 GWh, tedy největší průmyslové podniky). Lze očekávat, že pro

tyto zákazníky připraví ČEZ cenově výhodné nabídky. Domácnosti a podnikatelé s nižším odběrem budou dále odkázáni na jediného dodavatele a jím určenou cenu.

Skutečnost, že ČEZ prodává elektřinu do zahraničí podstatně levněji než na domácím regulovaném trhu, vede k podezření z cenového dumpingu. Právě to je jedním z důvodů, proč německé ministerstvo hospodářství zvažuje omezení dovozu proudu z České republiky. Tento krok by exportní politiku ČEZ významně ohrozil: v roce 2000 do Německa směřovalo bezmála 90 % vývozu.

Souvislost vývozu a dostavby Temelína

V případě plného komerčního provozu obou bloků Temelína se instalovaný výkon českých elektráren zvýší o 2 000 MW.

Expertní tým, který jmenovala vláda k posouzení dostavby temelínské elektrárny, ve své zprávě z února 1999 hodnotil ekonomickou smysluplnost projektu. Dospěl k závěru, že se dokončení Temelína (tzv. utopené, tedy již utrácené náklady nebyly uvažovány) vyplatí pouze tehdy, pokud kvůli spuštění nebude ČEZ nucen předčasně odstavit jiné zdroje a vyrobenou elektřinu se podaří prodat alespoň za cenu 850 Kč/MWh [17].

V případě, že by ČEZ kvůli Temelínu omezil provoz jiných elektráren, rentabilita by se zhoršila. Pokud by odstavil zdroje s celkovou kapacitou odpovídající celému výkonu Temelína, bude investice do dokončení výhodná, když se elektřinu podaří prodat za 1 200 Kč/MWh [18].

ČEZ v září 2000 oficiálně oznámil, že po spuštění Temelína neodstaví žádné své tepelné elektrárny [19]. Za současné situace na evropském trhu se mu ale nepodaří dosáhnout ani ceny 850 korun za megawatthodinu. Odklad liberalizace tady přitom nebude mít rozhodující vliv: životnost Temelína skončí nejdříve v roce 2030 a pro jeho celkovou rentabilitu tedy není důležité, zda bude nucen prodávat za skutečně tržní cenu od roku 2004, nebo 2006.

Hnutí DUHA navrhuje

Hnutí DUHA prosazuje, aby vláda:

- jako majoritní vlastník zabránila ČEZ ve vývozu elektřiny za cenu nižší, než jsou průměrné výrobní náklady, a zastavila tak export našeho zdraví a krajiny financovaný z kapes českých spotřebitelů.
- zvýšila podporu obnovitelných zdrojů energie a energetické efektivity. Například moderní čisté technologie výroby elektřiny či postupný přesun zdanění z pracovních míst na znečištění zároveň zvýší zaměstnanost i konkurenceschopnost ekonomiky.

Prameny

- [1] kompilace dat Hnutí DUHA podle výročních zpráv ČEZ, 1994-2000
- [2] Tamtéž
- [3] Pavlovec, R., Heveryová, M., Loidl, G.: Zpráva o exportu společnosti ČEZ, a.s - Podezření z cenového dumpingu, Praha 2000
- [4] Pavlovec, R., Heveryová, M., Loidl, G.: Aktualizace zprávy o exportu společnosti ČEZ, a.s - Podezření z cenového dumpingu, Praha 2001
- [5] Pavlovec, R.: Přehled dovozu a vývozu podle celních deklarací, nepublikovaný materiál
- [6] Pololetní zpráva ČEZ, a.s.- leden až červen 2001, Praha 31.7.2001
- [7] Zpravodaj ČEZ 7/2001
- [8] Závěrečná zpráva expertního týmu pro nezávislé posouzení projektu dostavby Jaderné elektrárny Temelín, Praha 1999
- [9] viz například Jaroslav Míl, generální ředitel ČEZ, Hospodářské noviny, 18.9.2000
- [10] Zpráva o stavu životního prostředí České republiky v roce 1999, Ministerstvo životního prostředí, Praha 2000
- [11] Politika, stav a vývoj životního prostředí. Česká republika, OECD, Paris 1999
- [12] kalkulace Hnutí DUHA podle celkových objemů škodlivin (ČEZ výroční zpráva 2000, ČEZ, Praha 2001)
- [13] Ladislav Kříž, tiskový mluvčí ČEZ, MF DNES, 9.5.2000
- [14] Pavlovec, R., et al., cit. 3
- [15] Slovo, 29.1.2000
- [16] Pavlovec, R., et al., cit. 4
- [17] Závěrečná zpráva, cit. 8
- [18] Tamtéž
- [19] Míl, J., cit. 9

Karel Polanecký, září 2001
Vydalo Hnutí DUHA
Bratislavská 31
602 00 Brno
tel. 05-45213802, 45214431
fax 05-45214429
email duha@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz